

Västra Alléskolan  
Västra allén 11-15  
254 51 Helsingborg

2010-05-20  
1 (24)  
Dnr: 40-2009:1774

## Kvalitetsgranskning av Västra Alléskolan i Helsingborgs kommun

### Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har genomfört en granskning av undervisningen i Västra Alléskolan. Syftet har varit att bedöma kvaliteten i undervisningen i svenska och naturorienterande ämnen gällande läsprocessen. Granskningen har omfattat skolornas årskurser 4-6. Skolinspektionen har granskat om:

- skolan använder läsprocessen aktivt i undervisningen i svenskämnet och i de naturorienterande ämnena
- skolan genomför undervisning i svenska och i de naturorienterande ämnena i sådana kommunikativa sammanhang som främjar elevernas kontinuerliga läsutveckling

I begreppet läsprocessen i undervisningen ingår i denna granskning att eleverna får möjlighet att läsa, tala, lyssna och skriva med syfte att utvecklas så långt som möjligt i sin läsutveckling. De kommunikativa sammanhangen handlar om att samtliga elever ges möjlighet att uttrycka sina reflektioner och erfarenheter av lästa texter i ett socialt sammanhang.

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i ämnet svenska med inriktning mot läsprocessen så att:**

- eleverna möter olika slags texter
- texterna väljs utifrån elevens utvecklingsnivå
- skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- lärarna ges möjlighet till kompetensutveckling och samverkan med inriktning mot läsprocessen

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i de naturorienterande ämnena med inriktning mot läsprocessen så att:**

- skolan organiserar undervisningen så att eleverna ges möjlighet till kommunikation och samarbete
- lärarna förbereder läsning genom att ge eleven förförståelse till texten
- eleverna bearbetar och kommunicerar kring texter i undervisningen
- varje elevs kunskapsutveckling gällande läsning utvärderas och bedöms
- skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- lärarna ges möjlighet till kompetensutveckling och samverkan med inriktning mot läsprocessen

**Skolinspektionen bedömer att skolan uppvisar regelbrister och att rektor behöver vidta åtgärder så att:**

- skolans pedagogiska personal i de naturorienterande ämnena har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver

Skolinspektionen följer upp de bedömningar som granskningen resulterat i. Senast inom tre månader från dagen för beslutet, dvs. den 20 augusti 2010, ska Västra Alléskolan lämna en redovisning till Skolinspektionen i Lund. Redovisningen ska beskriva de åtgärder som skolan vidtagit och en plan för det fortsatta arbetet.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten. Övriga skolrelaterade regelbrister som eventuellt framkommit vid granskningen har rapporterats muntligt till rektorn. Skolinspektionen kommer också att följa upp dessa regelbrister vid nästa tillsyn.

**Skolinspektionens granskning av Läsprocessen i svenska och naturorienterande ämnen, årskurs i 4-6 i Västra Alléskolan i Helsingborgs kommun**

#### **Bakgrund**

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska och naturorienterande ämnen avseende läsprocessen för årskurserna 4-6. Granskningen har berört 31 skolor i 24 kommuner under perioden oktober till december 2009. Av de 31 skolorna är 27 kommunala och 4 fristående skolor. Västra Alléskolan i Helsingborgs

kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionens övergripande iakttagelser och slutsatser från granskningens samtliga berörda skolor redovisas i Skolinspektionens rapport "Läsprocessen i svenska och naturorienterande ämnen, årskurs 4-6".

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

### **Kvalitetsgranskningens syfte**

Den här granskningen syftar till att undersöka om skolan främjar alla elevers läsutveckling genom att skolan använder läsprocessen aktivt i undervisningen. Granskningen ska också undersöka om eleverna får möjlighet att utvecklas i ett kommunikativt sammanhang – dvs. att eleverna får ge uttryck för sina reflektioner och erfarenheter av texter i ett socialt sammanhang. Brister i de berörda skolorna ska uppmärksammas så att skolorna kan förbättra undervisningen när det gäller läsprocessen, med högre målluppfyllelse som följd.

Bakgrunden till denna granskning är att forskning och andra utvärderingar har pekat på försämringar över tid gällande läsprocessens del i undervisningen. De försämringar som framkommit handlar bland annat om hur undervisningen utformats. Dessutom har förutsättningarna för en undervisning av god kvalitet ifrågasatts. Slutligen har elevers resultat i relation till deras läsning blivit sämre.<sup>1</sup>

Granskningens bedömningsområden presenteras nedan. Därefter redogörs för de bedömningar och iakttagelser som Skolinspektionen gjort av Västra Alléskolan. Inledningsvis bedöms undervisningen i svenskämnet och därefter följer en bedömning av skolans undervisning i de naturorienterande ämnena. Samtliga områden och kriterier bedöms. I de fall där Skolinspektionen anser att åtgärder behöver vidtas från skolans sida framkommer detta i strecksatser under bedömningstexten. Skolinspektionens bedömningar grundar sig i författningsstöd såväl som forskningsstöd. Tillsammans utgör de underlag för hur skolan bör arbeta med läsprocessen i undervisningen. Det författnings- och forskningsstöd som granskningen vilar på återfinns som bilaga till detta beslut.

De bedömningar som Skolinspektionen har gjort utgår från analyser av olika dokument från skolan. Vidare har en enkät till de lärare som undervisar i svenska och naturorienterande ämnen i årskurs 4-6 använts. Två inspektörer har besökt skolan i fyra dagar och intervjuat rektorn/rektorer, lärare och elever. Dessutom har inspektörerna genomfört klassrumsobservationer. Besöket på Västra Alléskolan gjordes den 20–23 oktober 2009.

---

<sup>1</sup> För ytterligare bakgrund med tillhörande referenser, se Skolinspektionens övergripande rapport "Läsprocessen i svenska och naturorienterande ämnen, årskurs 4-6".

**Bedömningskriterier**

Skolinspektionen bedömer undervisningen i svenska och naturorienterande ämnen utifrån följande bedömningsområden och kriterier:

1. *Organisation av undervisningen:*
  - skolan organiserar undervisningen så att eleverna ges möjlighet till kommunikation och samarbete
  - skolan organiserar och genomför undervisningen i samverkan med eleverna
2. *Bearbetning av och kommunikation kring texten:*
  - eleverna möter olika slags texter
  - texterna väljs utifrån elevens utvecklingsnivå
  - lärarna förbereder läsning genom att ge eleven förförståelse till texten
  - eleverna bearbetar och kommunicerar kring texter i undervisningen
  - varje elevs kunskapsutveckling gällande läsning utvärderas och bedöms
3. *Miljö och förutsättningar för undervisningen:*
  - skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
  - skolans resultat i ämnet svenska och naturorienterande ämnen följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen
  - lärarna ges möjlighet till kompetensutveckling och samverkan med inriktning mot läsprocessen

**Västra Alléskolan**

Västra Alléskolan är en fristående skola som omfattar förskoleklass och årskurs 1–9. Den är belägen i Maria Park, i norra Helsingborg och inrymd i det byggnadskomplex som uppfördes här 1927 och som fram till 1990-talet användes som sjukvårdsinrättning. I dag innehåller byggnaderna bland annat ett antal skolor och några kommunala förvaltningar. Skolan ingår i Pysslingen Förskola och Skola AB och startade 2005. Skolan har totalt 119 elever varav 34 elever i årskurserna 4–6. Vid tidpunkten för granskningen var dessa fördelade mellan en åldersblandad klass, årskurserna 4–5 (19 elever) och en åldershomogen klass i årskurs 6 (15 elever). I årskurserna 4–5 undervisar

en lärare, som också är klasslärare, i både svenska och de naturorienterande ämnena. Årskurs 6 har en lärare i respektive ämne. En speciallärare är inkopplad gentemot enskilda elever i år 4–5. Hon samplanerar med klassläraren och förlägger arbetet med berörda elever utanför klassrummet. I årskurs 6 går en lärarkollega in som resursperson vid behov. En elevassistent är knuten till respektive klass. Skolan leds av en rektor som tillträdde 2007.

## Läsprocessen i svenska

### Organisation av undervisningen

#### *Skolinspektionens bedömning*

Undervisningen i svenska visar att det finns en medvetenhet hos lärarna om vikten av att variera organisationen genom helklass, pargrupper och enskilt arbete, för att skapa så goda möjligheter till kommunikation och samarbete som möjligt.

Eleverna ges möjlighet att påverka lärarnas planering, antingen genom att ta ställning till en färdig planering eller genom att föreslå ett arbetsområde. I det förra fallet har inflytandet bestått i att eleverna huvudsakligen fått förhålla sig till föreslagna arbetsformer och i det andra har de huvudsakligen fått påverka val av innehåll.

#### *Skolinspektionens iakttagelser*

I den ena klassen stämmer elevernas uppfattning om hur svensklektionerna är organiserade i stort sett med lärarens beskrivning. Det brukar växla mellan helklass och lärarbestämda pargrupper, som kallas arbetsteam, något som också lektionsobservationen visar. I den andra klassen uppger eleverna helklass och pargrupper till att börja med men hävdar sedan att man för det mesta arbetar enskilt. Läraren uppger helklass och pargrupper samt att även arbete i grupper förekommer. Lektionsobservationen visar emellertid ett annat, att döma av det inledande och det avslutande samtalet med läraren, hittills oprövat mönster. Lärarens högläsning i helklass, enskilt skrivande i anslutning till högläsningen och muntlig publicering av elevtexter varvas.

När det gäller elevernas delaktighet och inflytande menar lärarna att de utgår från strävansmålen i sin planering av innehållet i undervisningen. Eleverna får ta ställning till hur ett visst kunskapsområde är planerat och ur planeringen ta fram förslag på hur de vill arbeta. Därefter används förslagen av läraren för att göra en detaljplanering.

**Bearbetning av och kommunikation kring texten***Skolinspektionens bedömning*

Skolans arbete med texter visar att eleverna får möta ett för snävt texturval för att de ska kunna utveckla en genremedvetenhet. Det finns också en risk för att de texter eleverna möter är alltför tillrättalagda för att utgöra en tillräckligt stor utmaning för dem.

Skolan arbetar väl med att skapa förförståelse, samt med läsning och bearbetning av text. Detta arbete kan dock utvecklas ytterligare genom att eleverna ges större möjligheter att reflektera över olika lässtrategier, samt att utveckla en vana att kommunicera om texter, in mot texter och ut mot egna erfarenheter, något som alltså förutsätter en systematiskt kommunikativ miljö.

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i ämnet svenska med inriktning mot läsprocessen så att:**

- eleverna möter olika slags texter
- texterna väljs utifrån elevens utvecklingsnivå

*Skolinspektionens iakttagelser*

I intervjuerna talar elever och lärare om begreppen förförståelse, läsning och bearbetning av text var för sig och blandat. Klassrumsbesöken ger en bild av att begreppen bakas samman.

Eleverna uppger att läraren, för att de lättare ska förstå en text, berättar vad texten handlar om och att svåra ord tas upp och förklaras. Ibland förekommer en presentation av författaren bakom texten och vilken slags text det är, till exempel en deckare.

Eleverna menar att läraren endera läser en ny text högt eller att de får läsa texten tyst på egen hand. Ibland läser man individuellt för läraren. Högläsning i arbetsteam är vanligt i den ena klassen. I den andra klassen förekommer högläsning i helklass, till exempel av veckobrevet, annars inte. Eleverna i båda klasserna framhåller att de gärna lyssnar på lärarnas högläsning.

Eleverna i den ena klassen uppger att de diskuterar texten i sina arbetsteam och skriver om texter med egna ord. De beskriver också hur de skapar en bild utifrån en läst text och hur de sedan talar om sambandet mellan bild och text.

I den andra klassen sker läsningen mest på egen hand. Eleverna kan inte komma på några aktiviteter kopplade till mötet med en ny text utöver läsningen. När de sedan går

vidare får de frågor på texten, oftast skriftligt. Enligt eleverna är det sällan som tryckta texter diskuteras, däremot ser man ofta film och diskuterar.

I diskussionen om begreppen förförståelse-läsning- bearbetning uppger lärarna att de tänker igenom vilka ord som kan vara svåra för eleverna och tar upp dem. De använder högläsning och/eller film för att skapa förförståelse eller berättar samt ställer frågor om elevernas egna upplevelser i anknytning till textens innehåll, det senare efter en mall. Lärarna beskriver arbetsredskap som att skriva läsloggar, frågor utifrån olika förståelsenivåer av en text eller att eleverna uppmanas att skriva en fortsättning på en text. Andra redskap såsom tankekarta för att fånga textens innehåll och innebörd och utifrån den skapa en egen text, liksom bildskapande utifrån en text, tas upp, där det sistnämnda inte har syftet att illustrera texten i första hand utan att gestalta förståelse.

Vid tidpunkten för lektionsbesöket i den ena klassen hade eleverna redan läst den skönlitterära bok som är utgångspunkten i det läromedelspaket som används. Bearbetningsarbetet sker ur såväl ett innehålls- som ett formperspektiv. Inriktningen mot innehåll innebär bland annat att eleverna arbetar med "citat och tanke" i en särskild läsjournal, där de formulerar egna reaktioner på och reflektioner kring det i texten som sätter deras tankar i rörelse. Under lektionsbesöket riktas däremot elevernas uppmärksamhet mot ordklasserna substantiv och adjektiv. Genom att eleverna arbetar i pargrupper, här benämnda arbetsteam, läser de och tolkar de uppgifter de fått sig förelagda tillsammans.

Under lektionsbesöket i den andra klassen får eleverna möta en ny text, hämtad ur en skoltologi. Det är en berättelse som läraren först presenterar mycket kort och därefter läser inledningen högt. Några innehållsfrågor ställs och något ord förklaras innan läraren fortsätter att läsa högt. Sammanlagt avbryts läsningen fem gånger. Vid varje uppehåll skriver eleverna förutsägelser utifrån sin tolkning och förståelse av den. De tre eller fyra elever som sedan vill, läser upp sina texter. Det blir nästan genomgående samma elever som vill och tiden medger inte att exemplen diskuteras och jämförs. Läraren tackar eleverna som bidragit med sina texter och någon gång uppstår ett mycket kort samtal om någon text. Under själva skrivandet framgår av spridda hörbara kommentarer att en del elever anknyter till egna erfarenheter, lästa eller upplevda.

När det gäller de olika perspektiv som sammanfattas av begreppen lässtrategier och textrörlighet, berättar eleverna att de inte får frågor om de känner igen sig i en text men att det händer att de får frågor om vilka synpunkter de har på en text, till exempel om den är rolig eller lärorik. Något eleverna uppskattar mycket är att de får göra förutsägelser utifrån lärarnas fråga om vad de tror kommer att hända. Någon gång får de göra jämförelser med andra texter. Eleverna i en av klasserna förefaller ha en viss uppfattning om begreppet genre.

När lärarna talar om textrörlighet lyfter de vikten av att eleverna lär sig att sammanfatta en text och att hitta huvudbudskapet. En av lärarna nämner det som

eleverna uttalat sig så positivt om, nämligen att stanna upp i en text och skriva om vad som kommer att hända och att sedan dessa texter används i det fortsatta arbetet. Hon använder sig också av boksamtal och planerar att göra det framöver under innevarande läsår i sin klass. Det förutsätter läsning av gemensam bok, något som inte praktiseras i den andra klassen.

När frågan om vem det är som väljer de texter som läses på svensklektionerna ställs till eleverna, börjar de med att tala om den valfrihet de har. Till sin tysta läsning väljer de kapitelböcker och till fördjupningsuppgifter faktaböcker. Eleverna i den ena klassen nämner den skönlitterära bok som de läst gemensamt, något de menar inte är så vanligt. Läraren väljer också faktaböcker som de ska använda i olika sammanhang. De bedömer att de själva väljer ungefär hälften av det som läses. I den andra klassen är det enligt eleverna vanligast att de väljer texter själva.

När eleverna uppmanas bedöma om de texter de läser är för lätta, för svåra eller lagom, hävdar de att det är olika, beroende på hur man läser. På frågan om man får utmaningar eller inte, är svaret att det får man, på villkor "att man läser det lätta först". Det är då uppenbart att eleverna menar den läsning som görs i samband med uppgiftslösning av något slag. Blir man klar snabbt, får man fler uppgifter, till exempel att läsa en svårare text.

Enligt eleverna i den ena klassen används elevtexter i undervisningen, även texter som skrivits av andra elever, medan så inte sker i den andra klassen. När eleverna där är klara med sina texter, läggs de bara undan.

När lärarna talar om textval och anpassning lyfter de övergripande saker som att syftet med de texter man använder är att eleverna ska lära sig nytt och utvecklas. De menar också att det är viktigt att arbeta med olika genrer och att tillämpa olika lässtrategier samt att variation är centralt för att matcha elevernas olika intressen och utifrån det organisera läsprojekt, med hjälp av antologierna, som enligt dem innehåller exempel på olika genrer. Men de medger att i praktiken har de inte börjat arbeta explicit kring begreppet ännu, möjligen i samband med sagor i en av klasserna. En av lärarna berättar att ömsesidig kamratrespons organiseras när elevernas egna texter används i undervisningen, att eleverna därmed får en återkoppling för fortsatt arbete. Som ett exempel nämns elevproduktion av artiklar för en tidning. Kamraterna läser dessa texter för att lära sig något nytt. Även texter från äldre elever kan användas, menar lärarna.

Lärarna bekräftar elevernas eget val av texter, till exempel på biblioteket, men betonar att eleverna behöver vägledning. I samtalet om elevernas fritidsläsning framgår att lärarna uppmuntrar elevernas läsning genom att tala om den till exempel vid boksamtal och utvecklingssamtal. De märker tydligt vilka elever som läser mycket och ser att det påverkar skrivförmågan positivt. Dock skiljer det mycket mellan individerna. På frågan om hur lärarna gör för att utmana de duktigaste eleverna är svaret återigen att det är i samtal med dem som man till exempel kan hjälpa dem att

satsa på svårare texter. Lärarna anser också att det är viktigt att anpassa sina lärarkrav till alla elever på så sätt att uppgifterna inte tar slut och att det finns en stor spännvidd. Dock bör alla göra basuppgifterna, menar de.

Av elevintervjun framgår att lärarna är försiktiga när de ger feedback på läsförmågan. De ger "snälla" kommentarer också när det handlar om en uppmaning att byta svårighetsgrad på texten/boken, men uttrycket "att bli pushad" används också, i positiv bemärkelse. För övrigt är det vid utvecklingssamtalet som det talas om läsning. Då formulerar man mål tillsammans, generellt om hur man kan bli bättre och som ett konkret exempel överenskommelsen att läsa en viss kvantitet varje dag i hemmet. Eleverna är överens om att deras lärare vet hur duktig man är.

I lärarintervjun lyfts det kontinuerliga samtalet, såväl det muntliga som det skriftliga för framför allt den ständigt pågående formativa bedömningen av elevernas läsning. Man använder även diagnostiska tester av olika slag.

Det är också viktigt att dels utvärdera sitt eget arbete, hävdar en av lärarna, som menar att hon hela tiden lär sig nytt på det sättet, dels låta eleverna utvärdera varje arbetsområde. Det är viktigt för lärarna att allt arbete bedöms och att de individuella utvecklingsplanerna och de skriftliga omdömena hänger ihop med strävansmålen.

### **Miljö och förutsättningar för undervisningen**

#### *Skolinspektionens bedömning*

Det finns ett uttalat behov av kompetensutveckling inom området läsprocess, läsutveckling och läsundervisning, liksom möjligheter att få ta del av och arbeta med didaktiska modeller kring aktuell barn- och ungdomslitteratur. Skolan behöver utnyttja befintlig pedagogisk kompetens för öka medvetenheten kring läsprocessen. Inbjudande läsmiljöer saknas liksom skolbibliotek samt ett tillräckligt och fungerande datorbestånd.

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i ämnet svenska med inriktning mot läsprocessen så att:**

- skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- lärarna ges möjlighet till kompetensutveckling och samverkan med inriktning mot läsprocessen

#### *Skolinspektionens iakttagelser*

Lärarna uppfyller kraven på lärarkompetens vad gäller lärarutbildning.

Den miljö lärarna lyfter som den viktigaste "utvecklingszonen" för dem själva är arbetslaget. Men samarbetet och därmed det pedagogiska samtalet är inte tillräckligt utvecklat. Orsaken är tidsbrist och vardagshändelser som får gå före planerat samarbete. Barn- och ungdomslitteratur läser man på egen hand, i mån av tid. Lärarna efterlyser mer kompetensutveckling kring läsning och läsutveckling och kring användande av pedagogiska program i nätverket, till exempel talsyntesprogrammen för dyslektiker.

I lärarintervjun och i intervjun med rektor framgår att kompetensutveckling till större delen varit av övergripande natur. Lärarna efterlyser mer ämnesspecifik utbildning på individnivå. Rektor medger att utbildning om läsutveckling inte förekommit, däremot utbildning om bedömning och betyg. Inom ramen för den diskuterades texter och textval samt språkets roll för lärande. Sedan augusti 2008 har också lärarna fått företagsövergripande kompetensutveckling i ämnesgrupper.

Lärarna känner inte att de har ett stöd av sin rektor i pedagogiskt hänseende och uttrycker en önskan om ett tydligare pedagogiskt ledarskap. Rektor uttalar en ambition att vara en tydlig pedagogisk ledare men anför också ett ständigt närvarande tidsdilemma och många "just- nu-frågor". Men rektor menar att dagliga spontana pedagogiska samtal också är uttryck för ett pedagogiskt ledarskap.

Rektor hävdar att resultaten vad gäller elevernas läsutveckling är goda. Vid mitterminskonferenserna görs sammanställningar av resultaten. Likaså dokumenteras utvecklingssamtalen.

Den fysiska miljön signalerar inte fokus på läsning. I det ena klassrummet finns relativt få böcker. På väggarna exponeras dock ganska många elevtexter och elevbilder. Rummet är möblerat med gruppbord för fyra. I det andra klassrummet exponeras ganska få elevtexter och bilder men nedre kortväggen domineras av en dubbelbokhylla, fylld med ordböcker och liknande. Möbleringen är mera traditionell med tre rader à två bänkar. Inget av klassrummen exponerar medvetet skönlitteratur. Det finns inga särskilt inrättade läsmiljöer av typ läshörnor eller tysta rum i nära anslutning till dessa klassrum.

Eleverna är mycket kritiska till att skolan inte har något bibliotek. Det som faktiskt finns utgörs av ett litet antal böcker i korridoren. Eleverna ber läraren om lov att gå och ta böcker där. Men böckerna är trasiga och gamla och alldeles för få. En elev menar att hon inte vill låna där, eftersom hon är rädd att sedan få skulden för att boken är trasig.

Situationen löses med att eleverna lånar med sig böcker hemifrån för att använda till det de kallar tyst läsning. Med klassen går man till det mest närbelägna kommunbiblioteket ungefär två gånger per termin eller ännu mer sällan, enligt eleverna i den ena klassen.

Böckerna i klassrummet är i bättre skick än i "korridorbiblioteket". När det gäller skolarbetet, bedömer eleverna att det finns tillräckligt med böcker

Även lärarna är kritiska till att bibliotek saknas. Det kommunbibliotek som kommer i fråga vid arrangerade klassbesök ligger cirka 35 minuters promenad bort. Biblioteksbesöken kan inte på ett naturligt sätt integreras i undervisningsverksamheten på sådana villkor.

I de två klassrummen som inspektörerna besöker finns två datorer i varje. Eleverna menar att de använder de datorer som finns för att skriva rent och för att hitta faktatexter. Lärarna konstaterar att datorerna ofta är obrukbara. Nätverket fungerar inte alltid eller är långsamt. Det gör att det inte är möjligt att se film eller lyssna på ljudfiler så ofta som man skulle vilja. Möjligheten att använda program för dyslektiker påverkas också. Två datorer per klassrum räcker inte. Det blir problem, till exempel när det är viktigt att kontrollera källor för olika uppgifter.

Rektor är medveten om att bristen på skolbibliotek och fungerande datorer och att det är nödvändigt att åtgärda dessa brister.

## **Läsprocessen i naturorienterande ämnen**

### **Organisation av undervisningen**

#### *Skolinspektionens bedömning*

Skolinspektionen bedömer att det finns en vilja att klassrummen ska präglas av flerstämmighet, men i praktiken varierar det. Å ena sidan pargrupperna eller arbetsteamerna som icke förhandlingsbar struktur som skapar såväl trygghet som förutsättningar för att uppmuntra och möjliggöra dialoger, å andra sidan eget arbete. Om samarbete sker, sker det av en slump.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i no i viss mån organiseras utifrån elevernas intressen och behov genom elevernas delaktighet i planering, samt i val av ämne att arbeta med inom ramen för ett givet kunskapsområde.

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i de naturorienterande ämnena med inriktning mot läsprocessen så att:**

- skolan organiserar undervisningen så att eleverna ges möjlighet till kommunikation och samarbete

#### *Skolinspektionens iakttagelser*

Enligt eleverna i den ena klassen organiseras undervisningen i naturorienterande ämnen i hög grad som den i svenska, det vill säga att arbete i helklass varvas med arbete i arbetsteam eller grupper, något som stämmer med det som läraren uppger. Teamen eller grupperna är alltid lärarbestämda. I den andra klassen menar eleverna att helklassundervisning varvas med eget arbete efter egen planering. Under lektionsbesöket omfattar helklassundervisning cirka en fjärdedel och enskilt arbete med samma uppgift resten av tiden.

Lärarna förklarar att det tematiska arbetet på skolan innebär tematiska studier lagda i treårscykler, så kallade *Kulturspår*, som alltså inte är årskursbundna. Tanken är att eleverna i varje årskurs fördjupar sina kunskaper inom de tre stora områdena *Naturen*, *Jordklotet och rymden* och *Människan*. Vid tidpunkten för inspektionen pågår tematiskt arbete inom det andra kunskapsområdet. I den ena klassen integreras svenska och no medan den andra klassen arbetar med temat inom no.

Vad gäller elevernas delaktighet i planeringen av undervisningen menar läraren i den ena klassen att utgångspunkten är det som eleverna är intresserade av och hur de vill arbeta. Utifrån dessa val grupperas sedan eleverna. Läraren i den andra klassen menar att inflytandet är indirekt genom exempelvis val av planet inom det pågående rymdtemat.

### **Bearbetning av och kommunikation kring texten**

#### *Skolinspektionens bedömning*

Skolinspektionen bedömer att arbetet med läsning inom ramen för undervisningen i no visar att eleverna får möta ett ganska rikt urval av texter. Skolinspektionen har även sett exempel på ett utvecklande sätt att använda elevtexter.

Förförståelse, läsning och bearbetning av text behöver bli mer explicita för att ge eleverna större möjligheter att dels reflektera över olika lässtrategier, dels utveckla en vana att kommunicera om texter, in mot texter och ut mot egna erfarenheter, något som förutsätter en systematiskt kommunikativ miljö.

Skolinspektionen har tagit del av exempel som vittnar om pedagogisk kompetens att skapa kommunikativa miljöer, men gör också bedömningen att elever i ganska hög grad arbetar på egen hand.

Vad gäller resultatuppföljningen av varje elevs läsutveckling skiljer det sig åt mellan klasserna. I den ena klassen har läsutvecklingen inte uppmärksamats som lika viktig som kunskapsutvecklingen i no.

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i de naturorienterande ämnena med inriktning mot läsprocessen så att:**

- lärarna förbereder läsning genom att ge eleven förförståelse till texten
- eleverna bearbetar och kommunicerar kring texter i undervisningen
- varje elevs kunskapsutveckling gällande läsning utvärderas och bedöms

*Skolinspektionens iakttagelser*

Några elever missförstår frågan om vad läraren gör för att de ska förstå texten som de ska läsa och svarar i stället att läraren förklarar vad de ska arbeta med under lektionen. Andra elever berättar att läraren läser texten för dem och frågar om innehåll och ord. Någon gång får de se en film som behandlar ämnet i den text man sedan ska läsa.

Lärarna menar att de noga tänker igenom texten utifrån förekomst av svåra ord och hur texten är uppbyggd. Tankekarta används ofta som redskap. De bekräftar också elevernas utsaga om användning av film och av högläsning samt ordförklaringar.

Lektionsbesöken ger inte exempel på förförståelsearbete av text på det ovan beskrivna sättet. I stället sker en noggrann genomgång och uppbyggnad av förståelse av det kommande arbetet med hjälp av whiteboard och overhead-projektor.

I elevintervjun räknar eleverna upp olika sätt att läsa. Läraren läser högt, eleverna själva läser för varandra i sina team, läser enskilt eller turas någon gång om att läsa högt i helklass. Den bilden stämmer överens med den bild som framgår av lärarintervjun. Lärarna nämner också att den enskilda läsningen kan vara så kallad surrläsning och någon elev får lyssna på texten i hörlurar.

Läsningen i arbetsteam exemplifieras under ett klassrumsbesök. Vid ett annat besök hinns inte den planerade läsningen med, annat än att några elever som blivit klara med sin uppgift får läsa texten på egen hand.

Det första eleverna tar upp som redskap för att bearbeta en text är tankekartan. Läraren hjälper till med tankekartor, varpå de får skriva en egen text, ett slags referat med andra ord. De kan inte erinra sig att de numera använder drama i samband med texter utan ger istället exempel på hur de i lägre årskurser varit med om sådant.

Lärarna lyfter den viktiga ordförståelsen och att använda frågor till en text på olika förståelsenivåer. Förutsättningen för att till exempel skriva en tänkbar fortsättning på en text är att eleverna gör en rimlig tolkning av det hittills hörda/lästa. Instuderingsfrågor nämns också, ett arbete som görs enskilt eller parvis. Bildskapande

nämns som något som kan användas för att gestalta förståelse. Ett aktuellt exempel utifrån det pågående rymdtemat är uppgiften att rita en raket utifrån frågan om hur en sådan fungerar.

Eleverna har till början svårt att relatera till frågorna eller att minnas exempel om textrörlighet i no, men kommer på att de vid ett tillfälle kunnat känna igen sig i en text som handlade om Christer Fuglesang. Eleverna menar emellertid att det är sällan som de får diskutera aktuella händelser i samband med läst text och de menar också att det inte händer att läraren frågar efter deras erfarenheter och upplevelser. De berättar också att läraren frågar dem om de tycker att den text de läst är svår eller lätt, snarare än att de tillfrågas om vad de anser om innehållet. Någon gång får de jämföra texten med annat de läst, däremot brukar de inte få göra förutsägelser, menar eleverna i en av klasserna.

Lärarna anser att det är centralt att eleverna förstår en text och att de kan återge vad de förstått. Den ena läraren ger som exempel en jämförelse som elever fått göra mellan en nätbaserad text och en lärobokstext och den andra berättar att det görs gemensamma förutsägelser i klassen om vad som ska hända i en text, något som eleverna uppskattar mycket. Det kan ske skriftligt, varpå elevtexterna används i det fortsatta arbetet. Det kan också utgöra en kunskapskontroll, hävdar läraren.

Under ett lektionsbesök observeras hur arbetsteamerna arbetar med egna texter. Texterna har skrivits individuellt och handlar om den planet man valt att arbeta med. Eleverna i varje team läser upp sina texter för varandra och ger sedan varandra respons, ett ord som förklarats grundligt i den gemensamma inledande genomgången. De förväntas i första hand förhålla sig till innehållet i texterna genom att göra en sammanfattning av kamratens text och att lyfta fram det som bär i texten och det som skulle kunna skrivas bättre. Men de förväntas också hjälpa varandra med texternas formaspekter, såsom stavning, stor bokstav och punkt, om än i andra hand. Icke desto mindre är det detta som eleverna fokuserar på och som tar merparten av tiden i anspråk.

Några av eleverna menar att de får vara med om att tala om texter och avgöra om de är bra eller dåliga samt om de är roliga eller lärorika. Det händer också att de får måla bilder till en text och sedan diskutera det lästa och det bildgestaltade. Ett exempel på skönlitteratur i no är myter och skapelseberättelser. Andra elever hävdar att de inte får tala om olika slags texter i no och på vilka sätt de är typiska no-texter.

Eleverna berättar att när det gäller val av texter så läser de mest sådana texter som handlar om det de valt att forska om. De väljer i böcker de har till hands och de plockar texter från nätet. De väljer själva men läraren hjälper till ibland. Eleverna menar att texterna de möter på detta sätt är lagom svåra men att de ändå erbjuder utmaningar. De menar att böckerna håller samma svårighetsgrad som de böcker de läser hemma. Om texterna skulle vara för svåra eller för lätta får de byta. De arbetar inte ofta med en

gemensam text men nämner en film däremot som de sett och som diskuterats inom ramen för det pågående rymdtemat.

Det händer ganska ofta att läraren använder elevtexter, till exempel tankar de skrivit ned efter att de sett en film. Då läser läraren upp texterna i klassen. Ibland använder läraren elevtexter skrivna av andra elever, till exempel av dem som nu går i nian och som kan handla om miljö.

I lärarintervjun poängterar lärarna att elever genom olika texter ska lära nytt och utvecklas. De behöver lära sig olika lässtrategier i samband med olika typer av texter. Vidare menar lärarna att olika läromedel kompletterar varandra och erbjuder texter med olika svårighetsgrader. Att då följa de val en elev gör, gör det möjligt för läraren att vägleda och vid behov styra upp elevens val mot mer utmanande eller mer anpassat. Men textvalet kan vara vidare än läroböcker. Tidningsartiklar, skönlitteratur, no-texter från NE Junior, nätbaserade texter och facklitteratur från biblioteket nämns. Elevernas utsaga om användningen av elevtexter, deras egna och andras, bekräftas av läraren. De äldre eleverna gör egna texthäften som lämnas in till läraren för bedömning och återkoppling. Dessa är ibland utgångspunkt för redovisning för kamraterna.

När det gäller bedömning av elevernas läsutveckling i no för lärarna i stort sett samma resonemang som i svenska. Men en av lärarna medger att det är kunskapsutvecklingen i no som fokuseras och att medvetenheten om läsutveckling inte varit så utvecklad.

### **Miljö och förutsättningar för undervisningen**

#### *Skolinspektionens bedömning*

Det finns ett uttalat behov av kompetensutveckling inom området läsprocess, läsutveckling och läsundervisning. Skolan behöver skapa rutiner för samverkan mellan årskurserna och tvärsöver ämnesgränser kring elevers läsutveckling.

Inbjudande läsmiljöer saknas liksom skolbibliotek samt ett tillräckligt och fungerande datorbestånd.

**Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver genomföra åtgärder för att höja undervisningskvaliteten i de naturorienterande ämnena med inriktning mot läsprocessen så att:**

- skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- lärarna ges möjlighet till kompetensutveckling och samverkan med inriktning mot läsprocessen

**Skolinspektionen bedömer att skolan uppvisar regelbrister och att rektor behöver vidta åtgärder så att:**

-skolans pedagogiska personal i de naturorienterande ämnena har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver

*Skolinspektionens iakttagelser*

Lärarna uppfyller kraven på lärarkompetens vad gäller lärarutbildning. Dock undervisar en av lärarna i no utan att ännu ha formell ämnesbehörighet. Läraren har en viss högskolenivå vad gäller ämneskunskaper och samarbetar med sin ämnesbehöriga kollega.

Den miljö lärarna lyfter som den viktigaste "utvecklingszonen" för dem själva är arbetslaget. Men samarbetet mellan lärarna och därmed det pedagogiska samtalet kring till exempel elevers läsutveckling i såväl svenska som NO är inte tillräckligt utvecklat. Detta bekräftas av rektor som anför samma skäl som lärarna till varför det förhåller sig så. Orsaken är tidsbrist och vardagshändelser som får gå före planerat samarbete. Lärarna efterlyser mer kompetensutveckling kring läsning och läsutveckling och kring användande av pedagogiska program i nätverket, till exempel talsyntesprogrammen för dyslektiker.

I lärarintervjun och i intervjun med rektor framgår att kompetensutveckling till största delen varit av övergripande natur. Lärarna efterlyser mer ämnesspecifik utbildning på individnivå. Rektor medger att utbildning om läsutveckling inte förekommit, däremot utbildning om bedömning och betyg. Inom ramen för den diskuterades texter och textval samt språkets roll för lärande. Sedan augusti 2008 har också lärarna fått företagsövergripande kompetensutveckling i ämnesgrupper.

Lärarna känner inte att de har ett stöd av sin rektor i pedagogiskt hänseende och uttrycker en önskan om ett tydligare pedagogiskt ledarskap. Rektor uttalar en ambition att vara en tydlig pedagogisk ledare men anför också ett ständigt närvarande tidsdilemma och många "just- nu-frågor". Men rektor menar att de spontana dagliga pedagogiska samtalen också är uttryck för ett pedagogiskt ledarskap.

Rektor hävdar att resultaten vad gäller elevernas läsutveckling är goda. Vid mitterminskonferenserna görs sammanställningar av resultaten. Likaså dokumenteras utvecklingssamtalen.

Den fysiska miljön signalerar inte fokus på läsning. I det ena klassrummet finns relativt få böcker. På väggarna exponeras dock ganska många elevtexter och elevbilder. Rummet är möblerat med gruppbord för fyra. Det andra klassrummet, den egentliga no-salen, som är förhållandevis välutrustad, är möblerad på samma sätt. Salen saknar dock böcker och exponerade elevtexter eller elevbilder och saknar också datorer.

När eleverna resonerar om avsaknaden av ett bibliotek ur ett no - perspektiv, berättar de med gillande att lärarna förser dem med faktaböcker, som de lånat. Några menar att de kan hitta bra no-texter på nätet, medan andra hävdar att det är bättre med böcker. Åter några menar att information på nätet alltid är uppdaterad, till exempel vad gäller kartor. På de här elevernas önskelista står verkligen ett bibliotek och de har också en konkret idé om att det kan skapas ett i källaren i uppehållsrummet för eleverna i årskurserna 7–9. I rektorsintervjun framgår att rektor har samma idé. Förutom biblioteksidén finns tanken att införskaffa en mobil datasal.

I ärendets slutliga handläggning har utredarna Peter Sääw och Lena Stadler samt undervisningsrådet Marita Bergman deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager  
Enhetschef

Maria Gunnarsson Contassot  
Utredare

**Kopia till:** Pysslingen Förskolor och Skolor AB

**Bilaga 1****Bedömningsunderlag**

Den konkreta granskningen och de beslut som Skolinspektionen har fattat utgår från tre bedömningsområden med fokus på läsprocessen: *skolans organisation av undervisningen, skolans bearbetning av och kommunikation kring texten samt skolans miljö och förutsättningar för undervisningen*. Dessa kommer från författningstexter och aktuell forskning samt Skolverkets tidigare granskning av läs- och skrivprocessen. Inom de tre områdena har sedan ett antal bedömningskriterier fastställts från Skolinspektionens sida och utgjort grunden för de skolbeslut som formulerats för de 31 skolor som ingått i granskningen.

**Skolans organisation av undervisningen**

För att bedöma skolans organisation av undervisningen i svenska och naturorienterande ämnen utifrån fokus på läsprocessen har Skolinspektionen utgått från två kriterier. Det första handlar om att *undervisningen ska organiseras så att eleverna ges möjlighet till kommunikation och samarbete*. Alla elever ska, enligt författningstext, "få rika möjligheter att samtala, läsa och skriva för att utveckla och få tilltro till sin språkliga förmåga". En viktig aspekt är att språket utvecklas i ett socialt samspel med andra.<sup>2</sup> Utifrån forskning utgår kriteriet från vikten av en så kallad flerstämmig språkmiljö – det vill säga att alla elevers röster ska göras hörda i tal och skrift.<sup>3</sup> En aktiv lärare skapar möjligheter till kommunikation och samverkan mellan lärare och elever samt mellan eleverna. Exempel på detta är att eleverna får arbeta i olika gruppkonstellationer. När en ny text ska läsas är det viktigt att eleverna får göra detta på olika sätt, genom läsning i helklass, grupp/par, genom såväl högläsning som tyst läsning.<sup>4</sup>

Det andra kriteriet handlar om att *undervisningen organiseras och genomförs i samverkan med eleverna*. Bedömningsstödet för detta är att läraren ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inlärn timer samt i undervisningen utgå från varje individs erfarenheter och tänkande. Enligt skollagen ska alla i skolan verka för att de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, ska omfatta alla elever.<sup>5</sup> Elevers motivation till vidare läsning ökar om de ges möjlighet att välja egna texter.<sup>6</sup>

**Skolans bearbetning av och kommunikation kring texten**

Bedömningsområdet skolans bearbetning av och kommunikation kring texten är granskningens kärna och innehåller flera av de kriterier som fokuserar på

---

<sup>2</sup> Lpo 94, Kursplanen i svenska.

<sup>3</sup> Dysthe (1996).

<sup>4</sup> Se Dysthe (1996), Liberg (1993), Liberg (1996), Liberg (2006), Wiksten Folkeryd - af Geijerstam - Edling (2006).

<sup>5</sup> Lpo 94, 2.2

<sup>6</sup> se Molloy (2002), Fast (2007), Olin-Scheller (2006), Smidt (1989).

undervisningskvaliteten när det gäller själva läsprocessen. De kriterier som utgjort granskningens underlag handlar om att *eleverna möter olika slags texter, texterna väljs utifrån elevens utvecklingsnivå, lärarna förbereder läsning genom att ge eleven förförståelse till texten, eleverna bearbetar texter och kommunicerar kring texter i undervisningen och varje elevs kunskapsutveckling gällande läsning utvärderas och bedöms.*

Bedömningsunderlaget för kriteriet *eleverna möter olika slags texter* är att eleverna ska utveckla sin förmåga att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag, enligt kursplanen i svenska. I de naturorienterande ämnena ska eleverna, enligt kursplanens mål att uppnå i årskurs 5, ha inblick i olika sätt att göra naturen begriplig. Det innebär dels ett naturvetenskapligt sätt med dess systematiska observationer, experiment och teorier, dels det sätt som används i konst, skönlitteratur, myter och sagor.<sup>7</sup> För att utveckla sin förmåga att förstå texter är det av stor vikt att eleven får möta olika slags texter, skrivna för olika syften.

För kriteriet *texterna väljs utifrån elevens utvecklingsnivå* utgår Skolinspektionens bedömning från att lärarna ska organisera och genomföra arbetet så att eleverna utvecklas efter sina förutsättningar. Samtidigt ska eleverna stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga.<sup>8</sup> I forskning framgår att texterna bör väljas efter elevens utvecklingsnivå d.v.s. även ge utrymme för mera krävande texter för att ge förutsättningar för utveckling.<sup>9</sup>

För kriterierna *lärarna förbereder läsning genom att ge eleven förförståelse till texten* och *eleverna bearbetar texter och kommunicerar kring texter i undervisningen* bedömer Skolinspektionen utifrån att undervisningen ska leda till att eleverna utvecklar förmågan att utnyttja olika möjligheter för att hämta information. De ska tillägna sig kunskap om mediernas språk och funktion samt utveckla sin förmåga att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap. Eleverna ska kunna anpassa läsningen och arbetet med texten till dess olika syften. Svenskämnet utvecklar tillsammans med andra ämnen i skolan elevernas kommunikationsförmåga, tänkande och kreativitet. Enligt läroplanen ska varje elev utveckla ett rikt och nyanserat språk. Skolan ansvarar för att varje elev behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift.<sup>10</sup>

Enligt kursplanen för de naturorienterande ämnena ska eleverna utveckla ett kritiskt och konstruktivt förhållningssätt till egna och andras resonemang med respekt och lyhördhet för andras ställningstaganden.<sup>11</sup>

I forskning framkommer att arbetet med förförståelsen av en text ska hjälpa eleverna att förstå en text. Den är viktig för själva läsningen och även för den tankemässiga bearbetningen av texten. I arbetet med att skapa förförståelse är det också väsentligt att

---

<sup>7</sup> Kursplanen för de naturorienterande ämnena.

<sup>8</sup> Lpo 94.

<sup>9</sup> Se Vygotskij (2001), Appleyard (1990).

<sup>10</sup> Lpo 94.

<sup>11</sup> Kursplanen för de naturorienterande ämnena.

elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter lyfts upp och att texten sätts in i ett meningsfullt sammanhang.<sup>12</sup>

När läraren/eleven ska läsa en ny text är det betydelsefullt att hon/han gör det på olika sätt; läsning för hela klassen, läsning i grupp/par, högläsning och tyst läsning. Högläsning är viktigt i klassrummen, både av lärare och av elever i smågrupper.<sup>13</sup>

Genom bearbetningen av texten ska eleven erhålla en djupare läsförståelse av texten, där elevens kunskaper och erfarenheter ska utvecklas och fördjupas. Bearbetningen rör både textens innehåll och struktur. I en bearbetning av textens innehåll bör utrymme ges för läraren och eleven att sammanfatta innehållet, identifiera budskapet, jämföra texten med andra texter, generalisera, förutse händelseförloppet och värdera texten. I en bearbetning av texters struktur ska eleven få en större medvetenhet om textens syfte, stil och mottagare.<sup>14</sup>

För att utveckla sin medvetenhet kring att det finns olika texttyper och olika sätt att läsa bör eleven ges möjlighet att möta olika texter och använda sig av olika lässtrategier. Det är även väsentligt att göra eleverna medvetna om olika texttyperns kännetecken i form och språk samt att diskutera vad som är en god respektive mindre god text.<sup>15</sup>

Samtalet har stor betydelse för att utveckla förmågan att läsa. I ett textsamtal ges eleverna möjlighet att återberätta och beskriva innehållet, ställa frågor kring innehållet och göra förutsägelser om vad som kan hända. I samband med att de läser och samtalat om en text blir elevens tankar formulerade. I en språkmiljö som främjar läsutveckling är det centralt att det finns utrymme för olika uttrycksformer som exempelvis samtal, bildskapande och drama. De olika uttrycksformerna bör ge eleverna utrymme att på olika sätt uttrycka erfarenheter och åsikter om texters innehåll och därmed fördjupa sin textförståelse.<sup>16</sup> Skrivandet är också en central del för att eleverna ska få uttrycka vad de tänker.<sup>17</sup>

I kriteriet *varje elevs kunskapsutveckling gällande läsning utvärderas och bedöms*, ingår att utgångspunkten för bedömningen av elevernas kunskapsutveckling i svenska och de naturorienterande ämnena är de mål och kriterier som fastställs i de nationella kursplanerna. Till stöd för bedömningen ska lärare även använda de nationella ämnesproven i svenska i årskurserna 3, 5 och 9. En dokumentation av elevens kunskapsutveckling i ämnet svenska och naturorienterande ämnen görs i elevens individuella utvecklingsplan med skriftliga omdömen. Denna ska ge information om hur långt eleven har kommit i sin utveckling i förhållande till de nationella målen och

---

<sup>12</sup> Se Reichenberg (2003) och (2008), Langer (1995), McCormick (1994).

<sup>13</sup> Se Smidt (2004), Brink (2009), Kuyumcu (2004), Hedeboe (2002).

<sup>14</sup> Se Keene - Zimmermann (1997), Torell red. (2002).

<sup>15</sup> Se Ewald (2007).

<sup>16</sup> Thorson "(2005), Dysthe (1996) Hultin (2009) och (2006).

<sup>17</sup> Løkengard Hoe, (2002), Molloy (1996).

den lokala pedagogiska planeringen och lyfta fram elevens utvecklingsmöjligheter samt vara ett redskap för ett ökat ansvar för det egna lärandet.<sup>18</sup>

### **Skolans miljö och förutsättningar för undervisningen**

För bedömningsområdet som behandlar skolans miljö och förutsättningar för undervisningen i svenska och naturorienterande ämnena fokuserar granskningen på tre kriterier. Den första handlar om att *skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen*. Detta grundar sig övergripande på att rektorn, enligt författningarna, har det yttersta ansvaret för att en fysisk miljö utformas så att den stödjer elevernas inläring.<sup>19</sup> Vidare beskriver forskning att i den fysiska miljön är faktorer som tillgång till olika slags texter, särskilda läsmiljöer och exponering av böcker av vikt. Vidare är tillgången till och användningen av ett bibliotek och bibliotekarier betydelsefull.<sup>20</sup>

De två andra kriterierna handlar om att *skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen* och att *lärarna ges möjlighet till kompetensutveckling och samverkan med inriktning mot läsprocessen*. Enligt författningarna gäller att som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten i sin helhet inriktas in på att nå de nationella målen. Rektorn har även ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, skolplanen och till den lokala arbetsplanen. Rektorn har särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter. Skolans organisation ska ge förutsättningar för god undervisningskvalitet genom att lärarna har den kompetens som krävs, att det ges möjlighet till kompetensutveckling, tid för pedagogiska samtal m.m.<sup>21</sup>

---

<sup>18</sup> 7 kap. 2 § grundskoleförordningen.

<sup>19</sup> Lpo 94

<sup>20</sup> Langer (2005), Limberg et al (2002), Rosenblatt (2002).

<sup>21</sup> Lpo 94

**Bilaga 2****Referenslista**

- Appleyard JA., (1990), *Becoming a Reader. The experience of fiction from childhood to adulthood.*
- Brink L., (2009), "Bättre läsning och bättre skrivande – men hur? Om grupprocesser och textrörlighet" i Jönsson K. (red), *Bygga broar och öppna dörrar . Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola.*
- Brink L (2005), "Boksamtal under mellanåren" + "Välja bok" i Kåreland L., (red.), *Modig och stark eller ligga lågt. Skönlitteratur och genus i skola och förskola.*
- Brink L., (2000), *Försvunna bokslukare? Om läslust och läsvanor hos elever i grundskolan i fyra Gävleborgskommuner.*
- Bryman, A., (1997), *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning.*
- Dysthe O., (1996), *Det flerstämmiga klassrummet. Att skriva och samtala för att lära.*
- Ejlertsson G., (1996), *Enkäten i praktiken, en handbok i enkätmetodik.*
- Ewald A., (2007), *Läskulturer, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår.*
- Fast C., (2007), *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i mötet med skola och förskola.*
- Gustafsson, J-E. och Rosén, M., (2004), *Förändringar i läskompetens 1991-2001. Forskning i fokus, nr 22. Myndigheten för skolutveckling.*
- Hedeboe B. (2002) *Når vejret læser kalenderen... En systemisk funktionel genreanalyse av skrivepædagogiske forløp*
- Holme, Idar Magne – Solvang, Bernt Krohn (1991), *Forskningsmetodik, om kvalitative og kvantitative metoder.* Lund.
- Hultin E. (2009) *Det ovanliga i vanliga klassrumssamtal i Makt, mening motstånd. Litteraturundervisningens dilemma och möjligheter.*
- Hultin E. (2006) *"Samtalsgenrer i gymnasieskolans litteraturundervisning"* Örebro Universitet.
- Jönsson K red.. (2009) *Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola.*
- Keene EO - Zimmermann S (1997) *Mosaic of Thought. Teaching Comprehension in a reader's workshop*
- Kursplaner och betygskriterier för grundskolan 2000
- Kuyumcu E. (2004) *Genrer och stämmor i skolans språkutvecklande arbete" i Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*
- Langer J. (2005) *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterär förståelse*
- Liberg C., (2009), "Svenska elevers läsförmåga" i *Perspektiv på läsning, Svensklärarföreningens årsskrift 2009.*

- Liberg C., (2006), "Elever som textresurser i mötet med skriftspråkliga textvärldar" i Bjar L., (red.), *Det hänger på språket*.
- Liberg C., (1996), "Läsförståelse" i Gisela Håkansson& Ulrika Nettelbladt red. *Språkförståelse. Rapport från ASLAS höstsymposium Lund 9-11 november 1996*
- Liberg C., (1993), *Hur barn lär sig läsa och skriva*.
- Limberg L., (2002), *Informationssökning och lärande 2002*.
- Lpo 94, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna*.
- Løkensgard Hoel T., (2002), *Skriva och samtala*.
- Malmgren LG., (1997), *Åtta läsare på mellanstadiet. Litteraturläsning i ett utvecklingsperspektiv*.
- McCormick K., (1994), *The culture of reading and the teaching of English*.
- Molloy G., (2002), *Läraren, Litteraturen, Eleven. En studie om läsning av skönlitteratur på högstadiet*.
- Olin-Scheller K., (2006), *Mellan Dante och Big brother. En studie om gymnasieelevers textvärldar*.
- Rosenblatt L., (2002), *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*
- Samtalsgenrer i gymnasieskolans litteraturundervisning. En ämnesdidaktisk studie. Örebro Universitet* (2006).
- Skolverket (2008), *Språket på väg. Ett diagnosmaterial i svenska och svenska som andraspråk för grundskolans åk 6-9*.
- Skolverket (2007), *Vad händer med läsningen? En kunskapsöversikt om läsundervisningen i Sverige 1995-2007. Rapport nr 304*.
- Skolverket (2007), *Pirls 2006. Läsförståelse hos elever i årskurs 4 – i Sverige och i världen. Rapport nr 305*.
- Skolverket (2006), *Med fokus på läsförståelse. En analys av skillnader och likheter mellan internationella jämförande studier och nationella kursplaner. Skolverkets aktuella analyser*.
- Skolverket (2004), *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Rapport nr 250 och 251*.
- Skolverket (1998), *Läs- och skrivprocessen som ett led i undervisningen. Nationella kvalitetsgranskningar*.
- Smidt J., (2004), *Sjanger og stemmer i norskrommet*.
- Smidt J., (1989), *Seks lesere på skolen. Hva de søkte, hva de fant*.
- SOU 1997:108 (1997) *Att lämna skolan med rak rygg – om rätten till skriftspråket och om förskolans och skolans möjligheter att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*.
- Thorsson S., (2005), *Den dubbla receptionen: om litteratursamtal mellan elever och deras svensklärare*.
- Torell Ö. (red.), *Hur gör man en litteraturläsare? Om skolans litteraturundervisning i Sverige, Ryssland och Finland 2002*.

Regeringsbeslut U97/4444/S. Regeringens uppdrag till Statens skolverk angående nationella kvalitetsgranskningar år 1998.

Reichenberg M., (2008), *Vägar till läsförståelse: texten, läsaren och samtalet*.

Reichenberg M., (2006), "Att läsa mellan och bortom raderna" i Bjar L., (red.), *Det hänger på språket*.

Reichenberg M., (2000), *Röst och kausalitet i lärobokstexter: en studie av elevers förståelse av olika textversioner*

Vygotskij L.S., (1934/2001), *Tänkande och språk*.

Wiksten Folkeryd J. - af Geijerstam Å. - Edling A., (2006 A) "Textrörlighet – hur elever talar om egna och andras texter" i Bjar L., (red.), *Det hänger på språket*.